

EUGEN BARBU

HIDRA CU 800 DE CAPETE

Radiografia Thaliei ar arăta evident că factorii săi existențiali sînt de neconceput separat. Elementele teatrului sînt laolaltă: autorul, regizorul, actorul și publicul, aflați într-o osmoză inextricabilă. E de neînchipuit să se creeze ceva numai pentru personaje invizibile, pentru ocupantul singular al unui fotoliu. Nu cunoaștem autor care să fi vrut să se exprime numai pentru sine. Nu stiu actor în stare să recite umbrei sale de pe perete. Nu-mi pot imagina regizor inventînd puneri în scenă destinate propriilor ochelari. Toți aceștia se adresează marelui anonim din stal, cel ce străbate orașul din curiozitate sau nevoie de instrucție și intră în penumbra parterului. Marea aventură a scenei formată din căderi și triumfuri, încununată de aplauze sau isprăvită cu huiduieli, este o îndeletnicire plină de o plăcută primejdie. Asta vrea publicul în subconștient: să constate că autor, actor și regizor au reușit să-l corvingă, pentru asta lasă obiceiurile, pentru asta cumpără program și înghite mizerii în trei sau în cinci acte.

Ce este la urma urmelor hidra cu opt sute de capete, nevăzută decît prin ochiul cortinei ca o masă nedefinită? Suma unor gusturi. Se vine la teatru din snobism, se vine din plăcerea de a vedea și de a fi văzut, dar cel mai serios, se vine pentru a asculta, pentru a pricepe ceea ce glasul și gestul lui Hamlet a adăugat marelui text din carte. În jurul scenei se creează de la prima lovitură de gong un mister, o intimitate, țesătură de umbre și lumini ce separă scîndura podiumului de catifeaua fotoliului, nu face decît să lege cu fire nevăzute pe spectator de masca din culise apărută în fața decorului. Comuniunea există sau nu și aici intră atîtea necunoscute, încît așa-numitele premiere devin adevărate escaladări spirituale ale gustului. Știm noi ce pot anticipa cele două sau trei ore ale primului spectacol? A existat

un moment Hernani, cum a existat un moment Cîntăreața cheală, ca să iau exemplele cele mai la îndemînă, pe care le poate avea oricine. Gustul omenească suferă la modă, vrea mereu ceva nou, delicat și proaspăt, dar numai din asta este făcut?

Snobul se întărește de atîta clasicism, el iubește numai ceea ce este împotriva gustului comun, chit că nu înțelege nimic de la început. Nu cunosc tip mai necinstit, mai prost și mai adulator. El nu are cinstea filozofului care spunea cu mii de ani înainte: „Știu, că nu știu nimic”. Nu, domnule, el știe de toate, el știe chiar mai mult decît știe autorul, regizorul și actorul laolaltă. Să te ferească Dumnezeu de fiara asta cînd o contrazici. E mușcător, e rău, e neîndurat, te face cretin, te face înapoiat mental, îți spune ce-i vine la gură. Dar asta e tot publicul, adevăratul public? Planta rară și neagră a atotștiitorilor nu se împuținează, ea există ca neghina în grădina în orice societate, nu avem ce să-i facem și nu putem s-o invităm afară din teatru, dar de luptat împotriva opiniei snobului trebuie să luptăm. Criticii teatrale îi revine această mare onoare, și putem noi să spunem că ea este îndeplinită totdeauna?

Omului de pe stradă nu e necesar să-i vîri în cap decrete asupra spectacolului: du-te numai la cutare teatru sau numai la cutare piesă. Critica teatrală trebuie să deschidă numai discuția asupra unor autori sau regizori. Publicul nu suportă statuările și baterile de monedă. Voaga unor actori a fost făcută cu bună știință și de critici și, mi se pare că, asta e chiar o datorie, dar ce ne facem, cînd ni se impun nulități notorii, cînd se face, să zicem din urît, din antitalent, etalon de valoare? Publicul, din fericire, are un stomac — cum se spune — care nu înghite orice. El are libertatea de a veni sau de a nu veni la teatru. Acest drept nu poate nimeni să i-l ia, dar nu-i mai puțin adevărat că există și o rezistență a unora la arta novatoare, la ceea ce este încă nespus. Aici, educația prin lectură este absolut obligatorie, fără acel dispreț nedisimulat al superesteților. În definitiv, nu ne-am născut cu toții înțelepți, nu avem cu toții bastonul de mareșal al priceperii în raniță, operația de croire a drumului spre înțelegere trebuie exercitată cu grijă.

Aș mai vorbi și despre obligațiile publicului. Există oameni care cred, în sinea lor, că teatrul este un loc de distracție. Poate că, prin distracție se poate înțelege ceva și mai elevat, și atunci discuția cade. Parcă nu ne trezim cu cîte unul bine dispus pe la balcon care așteaptă? Parcă nu auzim glasuri prin fotolii făcînd „bancuri”, completînd adică textele cu glume deocheate? Acești umoristi involunari vor să coloreze spectacolele, nesocotînd legea nescrisă a respectului reciproc dintre producătorul și consumatorul teatral și ies din cadrul obișnuitului. Mi se pare de neconcep să între într-o sală de teatru cu seminte în buzunar. Odată, pledam pentru desființarea sandvișului din holurile acestor instituții de cultură. A mesteca, în timp ce Othello își strigă disperarea, este necuviincios.

În sfîrșit, ar mai putea fi discutat cîte ceva despre publicul nevăzut al televiziunii, despre acele milioane de oameni, care din casele lor pîndesc cu ochi necruțător pe actor, pe regizor și pe autor. Acest public numeros și, bănuiesc, la fel de pretențios, ar trebui interogată prin anchete asupra valorii spectacolelor de pe micul ecran. A crede că numai faptul că se joacă teatru la televiziune este suficient, este o eroare. Trebuie discutat și cum se joacă și ce se joacă și de către cine se joacă. Eu unul, mărturisesc că m-am cam plictisit de aceleași nume. O mai mare varietate de stiluri, de interpretări, de decor ar fi cu mult mai interesantă.

Nevînd pretenția că am epuizat problema acestui factor important din viața teatrului, propun să ne oprim aici și să discutăm și altă dată pe aceeași temă...

